

DŽOANA
HARIS

Crvene cipele

Prevela
Tatjana Grujić

— Laguna —

Naslov originala

Joanne Harris

THE LOLLIPOP SHOES

Copyright © Frogspawn Ltd 2007

Translation copyright © 2022 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za A. F. H.

PRVI DEO

Smrt

Sreda, 31. oktobar
Día de los Muertos – Dan mrtvih

MALO JE POZNATO DA SE U TOKU JEDNE GODINE NEKIH DVADESET miliona pisama isporuči mrtvima. Njihovi bližnji – silne ožalošćene udovice i mogući budući nasljednici – ne sete se svih koje treba obavestiti o smrti, pa smetnu s uma da treba da otkazu pretplate na časopise, da jave prijateljima u tuđini i isplate kazne u biblioteci. Stoga dvadeset miliona cirkularnih pisama, izveštaja iz banke, kreditnih kartica, ljubavnih pisama, reklamnih pošiljki, čestitki, tračeva i dospelih računa svakodnevno sleće na pragove i drvene podove, nemarno se zavlači između rešetaka na ogradi, leškari u poštanskim sandučićima, gomila se na stepeništu ili čami pred vratima i pod tremovima, i nikad ne stigne do svog primaoca. Mrtvi za to ne haju. Što je još bitnije, ne haju ni živi. Živi naprosto brinu svoje brige, potpuno nesvesni da se u njihovoj neposrednoj blizini dešava pravo čudo. Mrtvi se vraćaju u život.

Nije teško oživeti čoveka. Dovoljno je tek nekoliko računa; ime; poštanski broj; ono što se može naći u svakoj kanti za otpatke, pocepano (i lisice umeju da budu vinovnici) i poput poklona spušteno na prag. Iz nepreuzete pošte može se svašta saznati: imena, bankovni podaci, lozinke, imejl-adrese,

sigurnosni kodovi. Ako imate odgovarajuću kombinaciju ličnih podataka, možete otvoriti račun u banci; iznajmiti automobil; čak i podneti zahtev za novi pasoš. Mrtvima ionako ništa od toga više nije potrebno. To je poklon, kako sam već rekla, koji samo čeka da ga neko preuzme.

Ponekad sama Sudbina obavi ličnu dostavu, te valja uvek biti na oprezu. *Carpe diem*, pa kom opanci, kom obojci. Stoga smrtovnice čitam tako predano da ponekad stignem da preuzmem identitet osobe i pre no što se njena sahrana održi. Upravo zato sam, kada sam videla ono obaveštenje i svežanj pisama u poštanskom sandučetu ispod njega, poklon prihvatila uz osmeh zahvalnosti.

Naravno da to nije bilo moje poštansko sanduče. Ovde je pošta bolja nego u drugim delovima zemlje i pisma se retko zagube. Zbog toga još više volim Pariz; zbog toga i zbog hrane, vina, pozorišta, prodavnica i bukvalno neograničenih mogućnosti. Ali Pariz je skup – troškovi života prosto su nepojmljivi – a osim toga, već neko vreme imam želju da se ponovo preporodim. Prethodna dva meseca igrala sam na sigurno, radila kao nastavnica u gimnaziji u 11. arondismanu, a onda sam, nakon zbrke koja je tamo nedavno nastala, odlučila da počnem iz početka (i uzela dvadeset pet hiljada evra školskog novca, koje će biti prebačene na račun otvoren na ime bivše koleginice, i koje ću neprimetno podizati narednih nedelja), i počela da obilazim stanove za izdavanje.

Prvo sam okušala sreću na levoj obali Sene. Tamošnji stanovi meni su nepristupačni, ali devojka iz agencije to nije znala. I tako sam nabacila engleski naglasak, predstavila se kao Ema Vindzor, nemarno prebacila *Malberijevu* torbu preko ruke i dok je *Prada* neodoljivo šaputala sa mojih stopala u svilenim čarapama, ja sam provela prijatno prepodne razgledajući.

Zahtevala sam da mi pokaže isključivo nenameštene nekretnine. Njih nekoliko imalo je pogled na levu obalu: stanovi sa prostranim sobama koje gledaju na reku; domovi u raskošnim

zgradama s krovnim terasama; parketom obloženi luksuzni apartmani na posljednjem spratu nebodera.

Uz izvesno žaljenje svakome sam našla manu, premda nisam mogla da odolim da usput ne uzmem nekoliko korisnih sitnica. Poneki neraspakovan časopis kome na omotu stoji korisnički broj pretplatnika; dva-tri cirkularna pisma; nešto zlata na jednom mestu; bankovnu karticu na ime Ameli Dovil, za čije je aktiviranje dovoljno da pozovem telefonom.

Onoj devojci ostavila sam broj svog mobilnog telefona. Ugovor za njega vodi se na Noel Marselen, čiji sam identitet uzela pre nekoliko meseci. Ona dospele uplate obavlja blagovremeno – jadnica je preminula prošle godine u devedeset i četvrtoj – što znači da onaj ko prati moje pozive ne može lako da mi uđe u trag. Moj ugovor za internet takođe glasi na njeno ime, i sve račune izmirujem uredno. Noel mi toliko znači da ne smem da ostanem bez nje. Ali ona nikad neće biti moj glavni identitet. Pre svega, ne želim da budem starica od devedeset četiri godine. Pored toga, već su mi dodijali ovi što šalju reklame za pomagala za kretanje.

Moj poslednji lik za javnost bila je Fransoaz Laveri, nastavnica engleskog u gimnaziji *Ruso* u 11. arondismanu. Ima trideset i dve godine; rođena je u Nantu; udala se za Raula Laverija i iste godine ostala udovica, jer je on na samu godišnjicu braka poginuo u automobilskoj nesreći – to mi se činilo posebno romantičnim i moglo je objasniti njen donekle setni izraz. Zakleta vegetarijanka, povučena i radina, a nadarena taman toliko da nikog ne može da ugrozi. Sve u svemu, fina devojka – što samo pokazuje koliko izgled može da prevari.

Danas sam, međutim, neko drugi. Dvadeset pet hiljada evra nije malo novca i uvek postoji mogućnost da neko nešto posumnja. Većina ljudi ništa ne podozreva – većina ljudi ne bi videla zločin ni kad bi im se on odigrao ispred nosa – ali ja nisam dovde dospela nepromišljeno se izlažući opasnosti, i uvek sam smatrala da je bolje ne zadržavati se na jednom mestu.

Stoga putujem bez mnogo prtljaga – imam jedan pohabani kožni kofer i *Sonijev* laptop u kome čuvam opcije za preko stotinu mogućih identiteta – i mogu se spakovati i nestati bez traga u roku od jednog popodneva.

Tako je iščezla i Fransoaz. Spalila sam njena dokumenta, prepisku, podatke iz banke, beleške. Zatvorila sam sve račune na njeno ime. Knjige, garderobu, nameštaj i ostalo dala sam Crvenom krstu. Nije dobro ostavljati trag za sobom.

Posle toga, bilo je potrebno da sebi stvorim novu ličnost. Uzela sam sobu u jeftinom hotelu, platila je Amelijinom kreditnom karticom, skinula Eminu garderobu i pošla u kupovinu.

Fransoaz je bila neugledna: vazda ravne potpetice i besprekorne punđe. Moj novi lik, međutim, neguje sasvim drugačiji stil. Zove se Zozi del Alba – stranog je porekla, ali teško biste mogli pouzdano da odredite odakle potiče. Napadna je taman onoliko koliko to Fransoaz nije bila – kosu joj krasi bleštav nakit, voli jarke boje i razigrane krojeve, rado posećuje buvljake i prodavnice polovne robe i ni mrtva ne bi obula cipele bez visoke potpetice.

Preobražaj sam obavila majstorski. U radnju sam ušla kao Fransoaz Laveri, u sivoj rolci i kardiganu, sa niskom lažnih bisera oko vrata. Posle deset minuta izašla sam iz nje kao sasvim druga osoba.

No ostaje pitanje kuda otići. Mami me leva obala, ali ona ne dolazi u obzir, mada verujem da bih uspela da iscedim još nekoliko hiljada od Ameli Dovil pre no što je sasvim odbacim. Imam ja i drugih izvora, naravno, ne računajući ovaj najnoviji – madam Bošan, u čijoj su nadležnosti bile školske finansije na mom prethodnom radnom mestu.

Tako je lako otvoriti kreditni račun. Dovoljna su dva-tri plaćena računa za komunalije ili čak stara vozačka dozvola. A uz porast kupovine preko interneta, nove mogućnosti stvaraju se svakog dana.

No puki izvor prihoda ni u snu ne može da zadovolji moje potrebe. Ja se gnušam dosade. Potrebno mi je više. Treba mi

prostor da se razmahnem, potrebna mi je pustolovina, izazov, promena.

Život.

I upravo to mi je Sudbina uručila lično, naizgled sasvim slučajno, ovog vetrovitog prepodneva u poznom oktobru na Monmartru, kad sam bacila pogled na izlog neke radnje i na vratima ugledala uredno istaknuto obaveštenje:

Zatvoreno zbog smrtnog slučaja.

Odavno nisam zalazila ovamo. Zaboravila sam koliko je ovde lepo. Kažu da je Monmartr poslednje selo u Parizu, a u ovom kraju, koji je poznat kao Brdo, to naselje se pretvara u pravu parodiju francuske varošice: na svakom koraku kafei i male palačinkarnice, kuće su obojene u ružičasto ili kivi-zeleno i imaju lažne kapke na prozorima i muškatile na svakom simsu; namerno je slikovito, kao minijaturna filmska scenografija iza čije se pretvorne ljupkosti ipak nazire srce od kamena.

Možda mi upravo zato toliko prija. Ovo je mesto kao stvoreno za Zozi del Albu. A tu sam se obrela gotovo slučajno; zastala sam na trgu iza crkve Sakre Ker, kupila kroasan i kafu u baru koji se zove *Pti Penson* i sela za sto na ulici.

Na plavoj limenoj tabli koja je visila na uglu pisalo je da je ovo Trg Fo Moneje. Omanji trg, uredan kao lepo namešten krevet. Na njemu su jedan kafe, jedna palačinkarnica, dve-tri prodavnice. I ništa drugo. Nijedno drvo da donekle ublaži oštre uglove. Onda mi je iz nekog razloga za oko zapela jedna radnjica – neka razmetljiva prodavnica slatkiša, pomislila sam, iako na tabli iznad ulaznih vrata ništa nije pisalo. Roletna je bila dopola spuštena, ali sa mog mesta videli su se aranžman u izlogu i svetloplava vrata, koja su delovala kao deo neba. Neki prigušen jednoličan zvuk odzvanjao je trgovom; iznad tih vrata visio je grozd zvona – hvatača vetra – i povremeno se oglašavao neskladnim tonovima, kao da nekom šalje tajnu poruku.

Zašto me je baš ona privukla? Ni sama ne znam. U lavirintu uličica koje vode na vrh Monmartra ima bezbroj ovakvih prodavničica, koje se povijaju na popločanim uglovima kao umorni pokajnici. Uzanog pročelja i naherenog stražnjeg zida, sa gotovo neizbežnom vlagom u prizemlju, one se izdaju za basnoslovne svote, a opstaju pretežno zahvaljujući beslovesnim turistima.

Ni stanovi iznad njih nisu ništa bolji. Skučeni su, oskudno namešteni i neudobni; noću su bučni, jer tada oživi grad ispod brda; zimi su hladni, a verovatno nepodnošljivi leti, kad sunce užari teške kamene ploče, a kroz jedini prozor, onaj na krovu, širok jedva dvadeset centimetara, ne dopire ništa sem zagušljive vreline.

A ipak – *nešto* na njoj privuklo je moju pažnju. Možda ona pisma koja su kao zli jezik palacala iz metalne čeljusti poštanskog sandučeta. A možda miris muskatnog oraščića i vanile (ili je to bio tek vonj buđi?) što se izvijao kroz nebo-plava vrata. Možda vetar, koji se poigravao porubom na mojoj suknji i zadirkivao zvona nad dovratkom. A možda ono obaveštenje – uredno i rukom pisano – i neizrečene, neodoljive mogućnosti koje je nosilo sa sobom.

Zatvoreno zbog smrtnog slučaja.

Dotad sam već popila kafu i pojela kroasan. Platila sam, ustala i prišla da je pogledam izbliza. Radnja je zapravo bila čokolaterija; skućeni izlog bio je pun bombonjera i limenih kutija, a iza njih su se u polutami nazirali poslužavnici i čitave piramide čokoladnih bombona, svaka pod staklenim zvonom, kao svadbeni buketići stari više od stotinu godina.

Iza mene, u *Pti Pensonu*, neka dva starca jela su kuvana jaja i duguljaste kriške hleba premazanog maslacem, dok je gazda sa pregačom oko pasa gromkim glasom pominjao izvesnog Popola, koji mu duguje novac.

Ostatak trga bio je još uvek gotovo pust; samo je jedna žena mela pločnik, a neka dva umetnika sa štafelajem pod rukom išla su ka Trgu Tertr.

Jedan od njih, sasvim mlad, presrete mi pogled i reče: „Ej, pa to si ti!“

To je stari lovački poklik slikara portretista. Odlično ga znam – i sama sam to bila – a poznat mi je i taj radosni pogled prepoznavanja, koji govori da je konačno pronašao svoju muziku; da je za njom godinama tragao; i da će, bez obzira na to koliko mi novca istera iz džepa za rad zbog koga me saleće, delo u svakom slučaju savršenstvom zaseniti svoju cenu.

„Nisam ovo ja“, britko mu odbrusih. „Nađi nekog drugog pa ga ovekoveči.“

On slegnu ramenima, napravi grimasu, a onda se odvuče da stigne svog prijatelja. Ponovo sam ostala nasamo sa čokolaterijom.

Bacila sam pogled na ona pisma koja su bestidno virila iz sandučeta. Zapravo, nisam imala nikakvog razloga da rizikujem. Ali ta prodavničica me je jednostavno vukla sebi, poput sjajnog bleska među kamenim pločama, za koji se može ispostaviti da je novčić, prsten ili tek smotuljak sjajne folije što se presijava na suncu. U vazduhu se čuo šapat obećanja, a povrh toga, bližila se Noć veštica, tog dana bio je *Día de los Muertos*, ili Dan mrtvih, što je uvek bio moj srećan dan, dan kad se jedno završava, a drugo počinje, dan nepovoljnih vetrova, i podlosti i prevare, i logorskih vatri koje gore čitavu noć. To je doba tajni; doba čuda – i, naravno, doba mrtvih.

Još jednom sam se osvrnula oko sebe. Niko me nije gledao. Bila sam uverena da niko nije video kad sam pisma strpala u džep.

Jesenji vetar zafijukao je i prašinu sa trga pozvao na ples. Osećao se miris dima – ne pariskog dima, već onog koji pamtim iz detinjstva i koga se retko prisećam – miris tamjana, jasmina i opalog lišća. Na Brdu Monmartra nema drveća. To je gola stena, glazura za svadbenu tortu koja nema nikakvog ukusa.

No nebo je delovalo krhko poput ljuske jajeta, i bilo je ispresecano složenim šarama od isparenja, a one su spram plavetnila podsećale na mistične simbole.

Među njima prepoznah znak Klipa kukuruza, simbol Odranog – žrtvenu ponudu, dar.

Osmehnula sam se. Može li ovo biti slučajnost?

Smrt i dar – u istom danu?

Majka me je jednom prilikom, kad sam još bila mala, povela u Meksiko Siti, da vidimo astečke ruševine i da proslavimo Dan mrtvih. Uživala sam, jer sve je bilo teatralno: i cveće, i tradicionalni zadušni hleb, i pesme, i lobanje od šećera. No iznad svega su mi se dopale pinjate, obojene figure životinja napravljene od papirmašea, spolja svuda optočene petardama, a iznutra prepune slatkiša, novčića i sitnih umotanih poklončića.

Igra se sastojala u tome da se pinjata okači iznad vrata i gađa grančicama i kamenčićima kako bi se rasprsla i iz sebe rasula darove.

Smrt i dar – neraskidivo spojeni.

Ne može to biti slučajnost. Ovaj dan, ova radnja, ovaj znak na nebu – kao da mi ih je sama Miktekasivatl spustila pod noge. Moja vlastita pinjata...

Okrenula sam se sa osmehom na usnama i spazila da me neko posmatra. Neko dete je nepomično stajalo na udaljenosti od dva metra: devojčica od jedanaest ili dvanaest godina, u jarkocrvenom kaputiću, pomalo izlizanim smeđim cipelama za školu i sa umršenom crnom kosom, kao s vizantijske ikone. Posmatrala me je bez izraza na licu, glave blago nakrivljene u stranu.

Na trenutak sam se zapitala je li videla kako uzimam pisma. Nisam mogla da utvrdim koliko dugo već tu stoji, pa sam joj uputila svoj najumilniji osmeh i zavukla svežanj pisama nešto dublje u džep.

„Zdravo“, rekla sam. „Kako se zoveš?“

„Ani“, rekla je devojčica ne uzvrativši mi osmeh. Oči su joj bile neuhvatljive plavozelenosive boje; usta crvena kao naslikana. Izgledala je čudesno pod svetlošću prohladnog jutra, a dok sam je posmatrala, oči joj poprimiše još svetliji ton, kao da se jesenje nebo prelilo u njih.

„Ti nisi odavde, je li tako, Ani?“

Na to je samo trepnula, možda zbunjena što sam pogodila. Deca iz Pariza nikad ne razgovaraju s nepoznatima; od malih nogu nauče da budu podozriva. A ova devojčica nije bila takva – bila je oprezna, ali ne i nepristupačna, i svakako nije bila otporna na moj šarm.

„Kako znate?“, upitala je napokon.

Prvi udarac. Osmehnula sam se. „Čujem ti po glasu. Odakle si? S juga?“

„Ne baš“, rekla je i sada se već osmehivala.

Iz razgovora s decom može se saznati svašta. Imena, zanimanja, one sitnice koje imitaciji daju dragoceni privid originala. Lozinke na internetu uglavnom se sastoje od dečjih imena, imena supružnika ili kućnih ljubimaca.

„Ani, zar ne bi trebalo da budeš u školi?“

„Danas nema škole. Neradni je dan. A uz to...“ Uputila je pogled ka vratima na kojima je stajalo rukom pisano obaveštenje.

„Zatvoreno zbog smrtnog slučaja“, rekla sam.

Ona klimnu glavom.

„Ko je preminuo?“ Onaj jarkocrveni kaput nije mi se činio pogodnim za pogreb, a na njenom licu nije bilo ni naznake žalosti.

Ani je nekoliko trenutaka stajala nemo, ali sam spazila da je sevnula onim plavosivim očima, pomalo nadmeno, kao da se pita je li moje pitanje znak nepristojnosti ili iskrenog saučešća.

Pustila sam je da zuri. Navikla sam da u mene zure. To mi se ponekad dešava čak i u Parizu, gde lepih žena ima napretek. Kažem lepih – što je obmana, najprostija čarolija koja jedva da

spada u magiju. Uz odgovarajući nagib glave, uvežban hod, i odeću koja odgovara prilici, svako može biti lep.

Zapravo, skoro svako.

Devojčici sam uputila svoj najzanosniji osmeh, ljubak i drzak i pomalo nestašan, i na tren sam se pretvorila u raščupanu stariju sestru koju nikad nije imala, u neodoljivu buntovnicu koja u ruci drži cigaretu goloaz, nosi usku suknju drečave boje i visoke štikle, u nekog s kim bi se ona rado menjala.

„Zar nećeš da mi kažeš?“, pitala sam.

Posmatrala me je još jedan trenutak. Bilo je jasno kô dan da je ona starije dete i da se već sasvim umorila od toga da bude dobra, te da je stigla pogibeljno blizu tačke pobune. Odašiljala je neobično jasne boje; iz njih sam pročitala prkos, tračak tuge, malo besa i nešto jarko što nisam mogla sasvim da odgonetnem.

„Hajde, Ani. Kaži mi. Ko je preminuo?“

„Moja majka“, rekla je ona. „Vijan Roše.“

Sreda, 31. oktobar

VIJAN ROŠE. OTKAD NISAM NOSILA TO IME. SKORO DA SAM zaboravila koliko mi prija, kako je toplo i udobno, kao omiljeni, ali davno odloženi kaput. Toliko puta sam promenila ime – od sela do sela išla sam za vetrom i menjala ime i sebi i detetu – da je trebalo da je dosad prebolim. Vijan Roše odavno je mrtva. A ipak...

Ipak sam *uživala* u tome da budem Vijan Roše. Sviđao mi se oblik te reči na usnama. *Vijan*, poput osmeha. Poput reči dobrodošlice.

Sada, naravno, imam novo ime, ne mnogo različito od starog. Imam i drugi život. Bolji život, rekli bi neki. No nije isto. Zbog Rozete, zbog Anuk, zbog svega što smo ostavile u Lanskenetu na Tani onog Uskrsa kada je vetar promenio pravac.

Taj vetar. Vidim da i sada duva. Upravlja, kradomice, a neumitno, svakom našom odlukom. Osećala ga je moja majka, a primećujem ga i ja – čak i ovde, čak i sada – jer nas kao uskovitlano lišće sateruje u ćošak ove zabite uličice i tera na ples u kome ćemo se smrviti o kamenje.

Sad idi, ljupki vetre, sad idi, opojni vetre...

Mislila sam da je konačno zanavek zaćutao. No i najmanja sitnica može ga prenuti iz sna: jedna reć, neki znak, ćak i smrt. Njemu ništa nije beznaćajno. Sve ima svoju cenu; slaže se jedno na drugo i na kraju tas pretegne i mi moramo da išćeznemo, pa krećemo na put ponavljajući u sebi: *dobro, mođa sledećeg puta...*

Ali ovog puta neće biti sledećeg puta. Ovog puta neću da bežim. Ne želim da poćinjem sve iz početka, kao toliko puta do sada, i pre i posle Lanskeneta. Ovog puta ostajemo. Po svaku cenu. Koliko god nas to koštalo, ostajemo.

Zaustavile smo se u prvom selu koje nije imalo crkvu. Tu smo ostale šest nedelja pre no što smo produćile dalje. Usput smo menjale imena, i provodile ovde tri meseca, onde nedelju dana, još jedan mesec, još nedelju dana, sve dok nije poćeo da mi se primećuje stomak.

Anuk je tad imala gotovo punih sedam godina. Ona je bila van sebe od sreće što će dobiti sestricu, a ja sam bila na izmaku snage; premorila su me ta nebrojena sela na obalama reka, i kućice s muškatlama u prozoru, i to kako ljudi gledaju u nas – naroćito u nju – i kako nas zapitkuju, uvek jedno isto.

Da li dolazite izdaleka? Hoćete ovde da budete kod roćaka? Da li će doći i mesje Roše?

A kad bi ćuli odgovor, odmerili bi nas onim pogledom, prodornim pogledom kome ne mogu promaći naša iznošena odeća, naš jedan jedini kofer i izgled begunaca, koji svedoći o bezbrojnim železnićkim stanicama, usputnim zadržavanjima i hotelskim sobama koje su za nama ostajale uredne i gole.

Ah, kako sam sanjala o tome da se konaćno dokopam slobode. Da ućivamo u slobodi kao nikad pre, da se skrasimo na jednom mestu, da osetimo vetar i oglušimo se o njegov zov.

No kud god da smo pośle, glasine su nas pratile. Skandal neki, govorilo se šapatom. Neko je naćuo da je i izvesni

sveštenik bio umešan. A ta žena? Ma Ciganka, družila se sa ovima sa reke, ko bajagi zna da leči, nešto petlja s travama. Neko je i umro, govorkalo se – da li je bio otrovan, da li nesrećnim slučajem, ko bi to znao?

U svakom slučaju, nije bilo ni važno. Glasine su bujale kao maslačak u leto, saplitale nas, dodijavale nam, grizle nas za pete, i ja sam napokon počela da shvatam.

Još se nešto odvijalo naporedo s našim putešestvijem. I to nas je promenilo. Možda smo se u nekom selu zadržale jedan dan ili jednu nedelju duže no što je trebalo. Nešto je postalo drugačije. Senke su nam se izdužile. Pretvorile smo se u begunce.

Od čega smo bežale? To tada nisam znala, ali sam opažala promenu u sopstvenom odrazu u ogledalu hotelske sobe, ili u izgłancanom izlogu. Dotad sam uvek nosila crvene cipele; dugačke suknje porubljene zvončićima i polovne blejzere ukrašene belim radama na džepovima; farmerice sa navezenim cvetićima i listićima. A sada sam pokušavala da se stopim sa drugima. Crni kaputi, crne cipele, crna bereta na crnoj kosi.

Anuk nije shvatala. „A zašto ni tamo nismo mogle da ostanemo?“

Većiti refren tih davnih dana. Počela sam da se plašim i samog pomenutog mesta, uspomena što su se kao čičak hvatale na odeću u kojoj smo putovale. Danju smo puštale da nas nosi vetar. A noću bismo se u sobi iznad nekog kafea pribijale jedna uz drugu, ili pravile toplu čokoladu na prenosivom šporetu, ili palile sveće i pravile senke životinja na zidu i pričale priče o čaroliji, vešticama i kućicama od slatkiša, i o tamnokosim muškarcima koji su umeli da se pretvore u vukove, ali ne uvek i da se vrate u ljudski oblik.

No to su već tada bile puke priče. Ona istinska čarolija – magija sa kojom smo živele čitavog života, magija moje majke, njene bajalice i čini, so stavljena uz vrata i crvene kesice od svile prinete sitnim božanstvima na dar – nekako se tog leta okrenula protiv nas, kao pauk što do ponoći donosi sreću, a

od ponoći nesreću, jer tad počinje da plete mrežu da u nju zarobi naše snove. Što sam više bajala i bacala čini, gledala u karte i čitala rune, što sam više simbola urezivala iznad vrata da odvratim nesreću, to je vetar silovitije duvao, vukao nas za odeću, njuškao nas poput gladnog psa i nosio nas tamo i amo.

Uprkos tome, uspevale smo da zadržimo prednost: brale smo višnje i jabuke u sezoni, a ostalo vreme radile po kafeima i restoranima, štedele novac, menjale imena u svakom novom mestu. Postale smo obazrive. Morale smo tako. Krile smo se kao ptičice u polju. Niti smo letele, niti pevale.

Nije prošlo mnogo a ja sam trajno odložila tarot karte, pustila da lekovite trave stoje netaknute, i prestala da obeležavan posebne dane. Sa svakim punim mesecom simboli za sreću ispisani na našim dlanovima sve su više bleдели, dok se na kraju nisu sasvim isprali.

Nastupilo je doba izvesnog mira. Živele smo u gradu; našla sam stan; raspitala se o školama i bolnicama. Na buvljoj pijaci nabavila sam jeftinu burmu i počela da se predstavljam kao madam Roše.

A onda se u decembru, u bolnici u predgrađu Rena, rodila Rozeta. U tom razdoblju živele smo u Le Lavezu, jednom seocetu na obali Loire. Imale smo stan iznad palačinkarnice. Bilo nam je lepo tamo. Mogle smo da ostanemo...

Ali decembarski vetar smerao je nešto drugo.

*Sad idi, ljupki vetre, sad idi, opojni vetre,
Moja draga se skriva...*

Tu sam uspavanku naučila od majke. To je stara pesma, ljubavna, bajalica, i ja sam je tada pevala da umirim vetar, da ga privolim da nas ovog puta ostavi na miru, da utišam mjukanje onog stvorenja koje sam donela iz bolnice. Majušnog stvorenja koje nije ni jelo ni spavalo, već je kao mače plakalo po čitavu noć, dok je oko nas vetar urlao i rušio sve oko sebe

poput srdite žene. I svake noći ja sam mu pevala uspavanku i nazivala ga *ljupkim vetrom, opojnim vetrom*, kao u toj pesmi, upravo kao što je nekad davno prost narod Furije oslovljavao sa *Dobre majke* ili *Milosnice* u nadi da će umaći njihovoj osveti.

Da li Milosnice progone mrtve?

Nas su uspele da pronađu na obali Loare, pa smo opet morale da se damo u beg. Ovog puta utekle smo u Pariz, u grad moje majke, grad u kome sam se rodila, jedini grad kud sam se zaklela da nikad neću nogom kročiti. No velegrad obavi-ja nevidljivošću one koji žude za tim. Tu više nismo tropske ptice okružene vrapcima – sada nosimo boje ptica stanarica, i izgledamo toliko obično i neugledno da nas niko i ne gleda, a kamoli se osvrće za nama. Moja majka je pobešla u Njujork da umre, a ja sam pobešla u Pariz da se preporodim. Da li si bolestan ili zdrav? Srećan ili tužan? Bogat ili siromašan? Grad za to ne mari. Grad ima druga posla. Prolazi kraj tebe i ne pita te ništa, odlazi svojim putem a da i ne slegne ramenima.

Uprkos svemu, to je bila teška godina. Bilo je hladno; beba je plakala; živele smo na prvom spratu, u sobici pored Bulevara de la Šapel, na kome su se noću smenjivala crvena i zelena neonska svetla i dovodila me do ludila. Mogla sam to da sredim, znam koja bajalica bi delovala kao da sam pritisnula prekidač, no obećala sam sebi da ću se *sasvim okaniti magije*, te smo stoga spavale samo u onim kratkim intervalima kad su se crvena i zelena smenjivale. Rozeta je neprekidno plakala sve do Bogojavljenja (ili mi se tako činilo), i prvi put u životu ja sam kupila umesto da sama spremim naš bogojavljenjski kraljevski kolač, a ionako nikom nije ni bilo do slavlja.

Kako sam samo mrzela Pariz te godine. Mrzela sam i hladnoću i čađ i smrad; i neuljudne Parižane; i buku železnice; i nasilje, i nepristupačnost. Ubrzo sam shvatila da Pariz nije nikakav velegrad. On je puka hrpa matrjoški koje su ugurane jedna u drugu, i svaka ima svoje običaje i predrasude, svaka sopstvenu crkvu, džamiju, sinagogu, svaka kipti od sopstvenih

bogomoljaca, spletkara, sveznalica, žrtvene jagnjadi, gubitnika, ljubavnika, vođa, predmeta podsmeha.

Neki su ljudi prema nama bili dobri. Poput one porodice indijskog porekla koja mi je čuvala Rozetu kad sa Anuk idem na pijacu, ili jednog bakalina koji mi je poklanjao nagnječeno voće i povrće. Drugi nisu bili takvi. Bradati muškarci okretali su glave od nas kad sam sa Anuk prolazila pored džamije u Ulici Mira, a žene ispred Crkve Svetog Bernara gledale su me kao da sam šljam.

Mnogo se promenilo od tada. Konačno imamo svoj stan. Na manje od pola sata hoda od Bulevara de la Šapel, Trg de Fo Moneje sasvim je drugi svet.

Monmartr je selo, govorila je moja majka, ostrvce koje se izdiže iznad pariske magle. Nije nam kao u Lanskenetu, naravno, ali nam je dobro: imamo stančić iznad radnje, kuhinju u njenom dnu, sobu za Rozetu i jednu za Anuk, ispod strehe u kojoj se gnezde ptice.

Naša čokolaterija nekad je bila majušni kafe, a vodila ga je gospođa po imenu Mari-Luiz Pusen, koja je živela na spratu iznad lokala. Gospođa je ovde provela dvadeset godina; tu su joj preminuli i suprug i sin, i nije pristajala da se penzionise ni kad je zašla u šezdesete i počela da gubi zdravlje. Njoj je trebala pomoć, a meni posao. Primila me je da vodim kafe, i dala mi malu platu i sobe na drugom spratu, a kada madam više nije mogla da radi, odlučile smo da lokal pretvorimo u čokolateriju.

Ja sam naručivala robu, vodila knjige, ugovarala isporuke, pratila prodaju. Ja sam ugovarala opravke i dočekivala zidare. Takav se aranžman održao tri godine i potpuno smo se uhodale. Iako nemamo ni dvorište ni puno prostora, sa prozora gledamo crkvu Sakre Ker, koja kao da lebdi iznad ulica. Anuk je krenula u školu, pohađa gimnaziju *Žil Renar* u blizini Bulevara de Batinjol, pametna je i vredna i ponosim se njome.

Rozeta ima skoro četiri godine i, naravno, ne ide u školu. Dane provodi sa mnom u radnji, slaže po podu uzorke od

dugmića i bombona, koje ređa po obliku i boji, i crta nebrojene majušne životinje po sveskama. Uči znakovni jezik i velikom brzinom usvaja nove reči, pa sada zna da pokaže znak za *dobro*, *još*, *dođi*, *vidi*, *brod*, *njam*, *crtež*, *opet*, *majmun*, *patke* i odnedavno, a na Anukino veliko zadovoljstvo, za *sranje*.

A kada u vreme ručka zatvorimo radnju, prošetamo se do parka Tirlir, gde Rozeta voli da hrani ptice, ili nešto dalje, do groblja na Monmartru, koje Anuk obožava, jer je sumorno veličanstveno i vrvi od mačaka. Ponekad se upustim u razgovor sa drugim vlasnicima radnji na trgu: sa Loranom Pensonom, koji drži mali musavi kafe na drugoj strani trga; sa njegovim mušterijama, koje su pretežno stalni gosti i dolaze na doručak, a ostaju do podneva; sa madam Pino, koja na uglu prodaje razglednice i crkvene ćipurije; ili sa umetnicima koji čuče na Trgu Tertr u nadi da će privući tamošnje turiste.

Ovde se uvažava razlika između meštana sa Brda i onih iz drugih delova Monmartra. Brdo je iznad u svakom pogledu – bar tako smatraju moji susedi sa Trga de Fo Moneje – jer se održalo kao poslednja karaula izvornog Pariza u ovom gradu koji sada vrvi od stranaca.

Ljudi sa Brda nikada ne kupuju čokoladne bombone. Postoje stroga, mada nepisana pravila. Neke radnje su samo za one koji dolaze sa strane, poput poslastičarnice na Trgu de la Galet, koju krase ogledala u art deko stilu, raznobojni vitraži i barokni aranžmani od puslica s bademom. Starosedeooci kupuju u Ulici de Troa Frer, u skromnijoj i jeftinijoj pekari, gde je hleb bolji, a kroasani uvek sveži. Isto tako, domaći jedu u *Pti Pensonu*, gde su na stolovima mušeme, a na jelovniku dnevni meni, dok došljaci poput nas potajno uzdišu za restoranom *La Boem*, ili, još gore, *Mezon roz*, u koje pravi sinovi i kćeri Brda ne bi ni nogom kročili. Njima, pride, nikad ne bi na pamet palo da poziraju umetnicima iz bašti kafea na Trgu Tertr ili da odu na službu u Sakre Ker.

Stoga naše mušterije uglavnom dolaze sa strane. Imamo mi i stalne kupce, poput madam Lizeron, koja svraća svakog četvrtka kada pođe na groblje i uvek uzima isto – tri bombice s rumom, nikad ni manje ni više, u ukrasnoj kutiji obmotanoj trakom. Dolazi nam i plavušica sa izgrizenim noktima koja ovde ispituje vlastitu samokontrolu. I Niko, iz italijanskog restorana u Ulici Kolenkur, koji nas gotovo svakodnevno posećuje i čija me nezajažljiva ljubav prema čokoladi – i prema svemu drugom – podseća na nekog koga sam znala nekad davno.

A tu su i slučajni posetioči. Oni koji samo svrate da bace pogled, kupe poklon ili časte sebe – uzmu karamel štapić sa žitaricama, kutiju kandiranih ljubičica, komad marcipana ili mednog hleba, malo šlaga od ružine vodice ili kandirani ananas preliven rumom i ukrašen karanfilićem.

Znam šta svako od njih najviše voli. Znam šta ko priželjkuje, mada to ne izgovaram naglas. Moglo bi biti opasno. Anuk sada ima jedanaest godina, i povremeno gotovo da osećam kako ovo strašno znanje drhti i u njoj poput životinje u kavezu. Anuk, moje dete leta, koje bi onih davnih dana pre zaboravilo da se osmehuje nego pokušalo da me slaže. Anuk, koja je nekad bila u stanju da me pred svima lizne po licu, da savije šaku u trubicu i zapišti: *Volim te*. Anuk, moja mala neznanka, koja mi postaje sve neznanija, jer naglo menja raspoloženja, postaje neobično ćutljiva, ili priča neverovatne priče i ponekad me gleda kroz skoro zatvorene kapke, kao da pokušava da iza moje glave vidi nešto što je napola zaboravila.

Morala sam i njoj da promenim ime, naravno. Ja sam sada Jana Šarbono, a ona je Ani – iako će za mene zauvek ostati Anuk. No nisu sama imena to što mene muči. Toliko smo ih puta promenile dosad. Nešto drugo nam je izmaklo iz ruku. Ne znam šta, ali znam da mi nedostaje.

Raste, govorim sebi. Gubi se u daljini i nestaje iz vida, kao odraz deteta u sobi sa ogledalima – devetogodišnja Anuk, koja je i dalje pre sunčev sjaj nego senka, sedmogodišnja Anuk,

šestogodišnja Anuk koja ravnih stopala šepelja u žutim gumenim čizmama, Anuk za kojom trči jedva vidljivi Pantufl, Anuk sa peruškom šećerne vune u ružičastoj ručici. Sve one, sasvim očekivano, odlaze, iskradaju se i staju u red iza sijaset budućih Anuk. Anuk koja sa trinaest godina otkriva dečake, četrnaestogodišnje Anuk, Anuk sa nezamislivih dvadeset godina, koja hrli ka nekim novim horizontima...

Pitam se koliko toga je zapamtila. Četiri godine predstavljaju dugo razdoblje za dete tog uzrasta, a ona više uopšte ne pominje Lanskenet, magiju ili, ne daj bože, Le Lavez, mada joj se povremeno omakne neko ime ili uspomena, iz čega saznam i više no što ona sluti.

No imati sedam i imati jedanaest godina isto je kao biti na dva različita kontinenta. Samo se nadam da sam dobro obavila ovaj zadatak. Da sam uspela da obuzdam tu životinju iz kaveza, da umirim vetar i da ono seoce na Loari pretvorim u puku požutelu razglednicu sa nekog ostrva iz snova.

I tako ja stražarim nad istinom, a život ide dalje, i donosi i dobro i zlo, dok mi krijemo svoje čini, držimo se po strani, i nikad se ni u šta ne uplićemo, čak ni kad su prijatelji posredi, čak ni za toliko da nacrtam runu za sreću na poklopcu kutije.

I znam da nismo skupo platile skoro četiri godine mira. No ponekad se zapitam koliko su nas one zaista koštale i koliko još treba da isplatimo.

Postoji jedna stara priča moje majke, o momku koji je, u zamenu za večni život, nekom trgovcu koga je sreo na putu prodao sopstvenu senku. Dobivši šta je hteo, produžio je dalje ubeđen da je sklopio odličnu pogodbu – jer čemu uopšte služi senka, mislio se momak, i što da je se ne otarasi?

No kako su prolazili meseci, a zatim i godine, momku je polako postajalo jasno. Išao je po svetu ne bacajući senku. Nijedno mu ogledalo nije uzvraćalo lik, i nije bilo jezera u kome bi, koliko god mirno ono bilo, mogao da vidi svoj odraz. Zabrinuo se da je postao nevidljiv, nije izlazio iz kuće kada

sija sunce, izbegavao je mesečinu. Porazbijao je sva ogledala i postavio unutrašnje kapke na sve prozore – i ni to nije bilo dosta. Devojka ga je ostavila, prijatelji su mu ostarili i umrli. A on je i dalje bio živ, u večnom polumraku, i jednog dana od očaja otide svešteniku da prizna šta je uradio.

A sveštenik, koji je kad je ovaj momak sklopio pogodbu bio sasvim mlad, a sada sav žut i loman poput stare kosti, odmahnu glavom i reče mu: „Nije to bio trgovac, taj koga si sreo na putu. To je bio Đavo, sinko, a kad se sa Đavolom pogađa, obično neko ostane bez duše.“

„Ali to je samo *senka*“, bunio se momak.

Stari sveštenik ponovo je odmahnuo glavom. „Čovek bez senke zapravo i nije čovek“, rekao je, okrenuo mu leđa i više ništa nije hteo da kaže.

I tako se momak naposletku vratio kući. Našli su ga su-tradan, obešenog o granu drveta. Na licu mu je poigravalo prvo jutarnje sunce, a po travi pod njim pružala se dugačka, uzana senka.

To je samo priča. Znam. No neprestano joj se vraćam u gluvo doba noći, kad mi san ne dolazi na oči, a hvatači vetra zvone za uzbunu. Tad se uspravim u krevetu i dignem obe ruke u vazduh da vidim hoće li se moja senka pojaviti na zidu.

I kako vreme prolazi, sve češće hvatam sebe kako proveravam vidim li je i iza Anuk.

Sreda, 31. oktobar

O BOŽE! VIJAN ROŠE. DA L' SAM MOGLA IŠTA GLUPLJE DA izvalim?! I šta me tera da tako lupam? Ponekad ni sama ne znam. Možda to što je ona bila voljna da me sasluša, ili to što sam bila ljuta. U poslednje vreme često sam ljuta.

A možda su svemu krive one cipele. One zanosne, blistave cipele s visokom potpeticom, crvene poput karmina, poput lizalice, poput licidarskog srca, koje su kao ćup s blagom bleštale nasred puste kaldrmisane ulice. Takve se cipele prosto ne viđaju u Parizu. Bar ne na običnom svetu. A mi *jesmo* običan svet – tako kaže *Maman* – mada bi svako pomislio da nismo, samo kad bi čuo kako mi drži pridike.

Te cipele...

Cak-cak-cak, lupkale su crvene cipele i zastale tik ispred čokolaterije da sačekaju dok vlasnica pogleda izlog.

Gledana s leđa, na mah mi se učinila poznatom. Koralno-crveni kaput slagao se s cipelama. Svetlosmeđa kosa bila je vezana ešarpom. Ma da li ja to vidim zvončice na šarenoj haljini i narukvicu sa zveckavim amajlijama oko ručnog zgloba? I šta se to jedva vidno bleska iza nje, poput letnje jare?

Radnja je bila zatvorena zbog sahrane. Još koji tren i ona će otići. A ja sam toliko želela da ostane da sam uradila ono što

ne smem, što mama misli da sam zaboravila, što nisam radila odavno. Uprla sam dva prsta u njena leđa i u vazduhu načinila majušni znak.

Izviija se miomirisni dašak vanile, mleko s muskatnim oraščićem, tamna zrna kakaovca puckaju na tihoj vatri.

Nije to magija. Zaista. To je sitan trik, tako se ja igram. Prava magija zapravo i ne postoji, uprkos tome što se njeno dejstvo oseća. Doduše, samo ponekad.

Čuješ li me?, pitala sam. Ne sopstvenim glasom, već senkom svog glasa, laganom poput lista obasjanog suncem.

Opazila ga je. Znam da jeste. Ukočila se i osvrnula. Ja blago obasjah ulazna vrata, tek koliko da blesnu bojom neba. Poigrah se tim sjajem kao ogledalom na suncu i bacih joj ga dva-tri puta u oči.

Iz šoljice dopire miris drva za ogrev; kugla šlaga, šećerni posip. Gorke narandže, koje najviše voliš, krupno sečene seviljske narandže prelivene sedamdesetoprocetnom crnom čokoladom. Probaj me. Okusi me.

Okrenula se. To sam i očekivala. Kad me je ugledala, kao da se iznenadila, ali ipak mi se osmehnula. Dopala mi se čim sam joj ugledala lice – plave oči, širok osmeh, venac pegica preko nosa – onako kako mi se dopao Riđi kad sam ga prvi put srela...

A onda me je pitala ko je preminuo.

Nisam mogla da odolim. Možda zbog tih cipela, a možda zato što sam bila svesna da mama stoji tik iza vrata. Samo je izletelo iz mene, kao ona svetlost na vratima, kao miris dima.

Rekla sam: „Vijan Roše“, nešto glasnije, i istog trenutka mama se promolila na vratima. Mama u svom crnom kaputu, sa Rozetom u naručju i sa izrazom lica koji viđam samo kad nisam dobra ili kad se Rozeti desi neka njena nezgoda.

„Ani!“

Gospođa u crvenim cipelama kratko pogleda u nju, u mene, pa ponovo u nju.

„Madam Roše?“

Brzo se pribrala. „To mi je devojačko prezime“, rekla je. „Sada sam madam Šarbono. Jana Šarbono.“ Još jednom me je popreko pogledala. „Moja ćerka voli da se šali“, rekla je gospođi. „Nadam se da vam nije dosađivala?“

Gospođa se nasmejala celim telom, tako da se zatresao i đon na crvenim cipelama. „Taman posla“, rekla je. „Baš sam se divila vašoj ljupkoj radnji.“

„Nije moja“, reče mama. „Ja samo radim u njoj.“

Gospođa se ponovo nasmeja. „Što ja nisam te sreće?! Pošla sam da tražim posao, a stojim ovde i očima jedem čokoladu.“

Maman se na to malo otkrivila i spustila Rozetu da zaključa vrata. Rozeta je pomno posmatrala gospođu u crvenim cipelama. Gospođa se osmehnula, no Rozeta joj nije uzvratila osmeh. Ona se retko osmehuje nepoznatima. U neku ruku, bilo mi je drago zbog toga. Ja sam je prva našla, pomislila sam. Ja sam uspela da je zadržim. Sad će bar neko vreme pripadati samo meni.

„Tražite posao?“, reče mama.

Gospođa klimnu glavom. „Cimerka mi se odselila pre mesec dana, a ja da ceo stan plaćam od kelneričke plate – ne mogu. Ja sam *Zozi*, *Zozi del Alba*, i *obožavam* čokoladu, uzgred budi rečeno.“

Ko bi mogao da joj odoli, pomislih. Oči su joj tako plave, a osmeh poput kriške lubenice usred leta. Malo se suzio kad je pogledala ka vratima.

„Izvinjavam se“, rekla je. „Naišla sam u nezgodno vreme. Nadam se da nije neko od vaših?“

Mama ponovo podiže Rozetu. „Madam Pusen. Živela je ovde. Ona bi verovatno rekla i da je vodila ovu radnju, mada se, pošteno govoreći, nije pretrzala.“

Setih se madam Pusen, s licem poput puslice, uvek u plavoj kariranoj kecelji. Najviše je volela kolače sa šlagom od ružine vodice, i jela ih je mnogo više nego što je smela, mada joj mama nikad nije prigovarala.

Kap, rekla je *Maman*. Kap zvuči lepo, kao kap u moru ili dobovanje kapi kiše poviše glave usnulog deteta. A onda mi je sinulo da više nikada nećemo videti madam Pusen, nikada više, i najednom mi se zavrtilo u glavi, kao kad naglo pogledaš naniže i ugledaš ogromnu rupu kako ti zjapi pod nogama.

Izgovorila sam: „E baš jeste“, i briznula u plač. Istog trenutka obrela sam se u njenom zagrljaju. Mirisala je na lavandu i glatku svilu, a njen glas šaputao mi je na uvo neki napev – neku bajalicu, pomislih iznenađeno, kao onda u Lanskenetu – i onda podigoh pogled i videh da to uopšte nije *Maman* nego *Zozi*. Njena duga kosa rasula mi se po licu, a crveni kaput blistao se na suncu.

Iza nje je stajala *Maman* u crnom pogrebnom kaputu, očiju tamnih poput ponoći, tako tamnih da niko nikad ne može da pogodi šta misli. Zakoračila je ka meni, ne ispuštajući *Rozetu*, i ja sam shvatila da će nas, ako se ne pomerim, ona obe zagrliti, i da ja niti ću moći da prestanem da plačem, niti da joj kažem zašto plačem, da nikada to neću moći da joj priznam, a pogotovo ne sad, pred ovom gospođom u crvenim cipelama.

Stoga sam se okrenula i potrčala niz našu pustu belu uličicu, na trenutak se potpuno prepustivši, slobodna poput neba. Dobro je trčati: praviš krupne korake, a ako pružiš ruke, možeš da se pretvoriš u zmaja od papira, da osetiš ukus vetra, da osetiš kako sunce juri ispred tebe. Ponekad gotovo da možeš sve da ih prestigneš, i vetar i sunce i sopstvenu senku pod nogama.

Moja senka ima ime, znate. Zove se *Pantufli*. Nekada sam imala zeca koji se tako zvao, bar tako priča *Maman*, a ja ne mogu tačno da se setim da li je on bio pravi zec ili samo igračka. *Tvoj drugar iz mašte*, tako ga ona ponekad zove, ali ja sam gotovo sigurna da je on bio stvaran, da mi je išao za petama poput meke sive sene i noću ležao sklupčan u mom krevetu. I dan-danas rado mislim na njega, zamišljam kako bdi nada mnom dok spavam ili kako trči za mnom dok se utrkujem sa vetrom. Povremeno osetim njegovo prisustvo. A ponekad ga

čak i vidim, iako *Maman* kaže da umišljam i ne dâ mi da pričam o tome, čak ni u šali.

Maman se ovih dana retko šali, a više se i ne smeje kao nekad. Možda još uvek brine zbog Rozete. Znam da brine za mene. Kaže da ne shvatam život ozbiljno. Da nemam ispravan stav.

Da li Zozi shvata život ozbiljno? O bože. Kladim se da ne shvata. A i kako bi, u onim cipelama?! Sigurno mi se baš zbog toga odmah dopala. Zbog tih crvenih cipela, zbog toga što je stala da pogleda naš izlog, i zbog toga što sigurno vidi Pantufla, i to ne samo kao senu kraj mojih nogu.

Sreda, 31. oktobar

ELEM, JA SMATRAM DA UMEM SA DECOM. A I SA NJIHOVIM roditeljima. Zato im se i dopadam. Ne možete poslovati ako se ne dopadate ljudima, znate, a u mojoj struci, gde je nagrada nešto daleko ličnije od materijalnih dobara, od presudne je važnosti da *dotaknete* život koji uzimate.

A život ove žene nije me naročito zanimao. Bar ne u tom trenutku, mada moram priznati da me je već tada nešto kopalalo. Nije se to ticalo pokojnice. Niti same radnje, koja je bila ljupka, ali previše mala i skućena za nekog mojih stremljenja. Žena me je zaintrigirala, a devojčica...

Da li vi verujete da postoji ljubav na prvi pogled?

Tako sam i mislila. Ni ja. Pa ipak...

Taj kovitlac boja kroz pritvorena vrata. Taj neizdrživi nagoveštaj nečeg poluviđenog i poludoživljenog. Zvuk zvona iznad praga. To je u meni pobudilo isprva znatiželju, a zatim i posednički nagon.

Nisam ja kradljivica, da se razumemo. Ja sam prvenstveno *kolekcionarka*. Takva sam od svoje osme godine, kada sam počela da sakupljam priveske za narukvicu. Sada sakupljam osobe – njihova imena, tajne, priče, živote. Nešto od toga radim

iz finansijske koristi, naravno. Ali iznad svega uživam u samoj potrazi, u neizvesnom traganju, zavođenju, borbi. Da ne pomijem onaj trenutak kada pinjata pukne...

Njega volim iznad svega.

„Deca“, osmehnula sam se.

Jana je uzdahnula. „Brzo porastu. Odu dok trepneš okom.“ Dole u dnu uličice devojčica je još uvek trčala. „Nemoj daleko“, doviknula je Jana.

„Neće.“

Jana izgleda kao pitomija slika sopstvene ćerke. Crna kosa ošišana na paž, ravne obrve, oči poput gorke čokolade. Imaju istovetne purpurne, odlučne, pune usne, u uglovima blago povijene naviše. I isti onaj izgled tuđinke, neodređen, egzotičan, mada ništa sem prvobitnog bleska boja kroz odškrinuta vrata nije potvrđivalo taj utisak. Govori bez stranog naglaska, a na sebi ima iznošenu odeću iz *La Reduta*, običnu, malo nakrivljenu smeđu beretu i ravne cipele.

Cipele mnogo govore o čoveku. Njene su bile namerno neupadljive – crne cipele zaobljene na prstima, neumoljivo jednoobrazne, poput onih koje nosi njena ćerka. Komplet na njoj pomalo je izlizan, blago sumoran; nakitu ni traga, ako se izuzme jednostavna zlatna burma; šminke taman toliko da niko ne može reći da njome iskazuje neki stav.

Dete u njenom naručju nema više od tri godine. Ima majčine pomne oči, ali kosa mu je boje sveže bundeve, a majušno lišće, ne veće od gušćijeg jajeta, obasipaju pegice boje kajsije. Ni po čemu posebna porodica, reklo bi se na prvi pogled. Pa ipak, nisam mogla da se otmem pomisli da tu ima nečeg što ne mogu sasvim jasno da vidim, neke slabe svetlosti ne mnogo različite od moje...

A to bi, pomislih, vredelo pridodati zbirci.

Pogledala je na sat. „Ani!“, viknula je.

Na drugom kraju ulice Ani je mlatila rukama kao u zanosu ili na protestu. Iza nje svetloplavi odsjaj potvrđuje moj utisak